

**L'ORGANITZACIÓ DE L'APRENTATGE A TRAVÉS D'UNA
PROPOSTA INNOVADORA**

**APROFUNDIMENT SOBRE ELS TALLERS INTEGRALS A L'EDUCACIÓ INFANTIL, UN
ESTUDI DE CAS**

Treball de final de Grau d'Educació Infantil

Marta Camps i Devesa

Curs 2013-2014

Tutora: M. Carme Bernal

Vic, 16 de maig de 2014

Agraïments

Vull agrair aquest treball a totes les persones que han fet possible d'una manera directe o indirecte la seva realització. Per començar, primer vull agrair a la Universitat per donar-me l'amplitud de coneixements que he adquirit al llarg de la carrera. També vull agrair a alguns professors que m'he anat trobant pel recorregut i que m'han ajudat a posar un granet de sorra en el meu creixement com a mestra.

Vull agrair, a la Maica Bernal, el seu coratge per creure en mi des d'un principi, amb ella compartim maneres d'entendre l'educació, fet que ha facilitat el meu treball.

Vull agrair, als nens i nenes de Les Pinediques i a les seves famílies la seva col·laboració, i sobretot, a totes les mestres del Parvulari per la seva acollida, paciència i disponibilitat en tot moment, a en David, que m'ha ajudat a donar resposta a preguntes que ell té molt ben interioritzades degut al seu bagatge, de tots ells me'n duc molts bons records i molt aprenentatge.

Vull agrair d'una manera especial, a la Maite Pujol, una mestra referent per mi, hem compartit experiències, il·lusions i inquietuds, vull agrair la seva predisposició i atenció que he rebut des del primer moment.

Finalment, vull agrair i dedicar aquest treball a la meva família, especialment a la meva parella, en Xevi, als meus fills en Pol i la Jana, sé que hem perdut molts moments per estar junts, i a la Carme, la meva mare, sense la seva ajuda no hauria estat possible. A tots ells vull agrair la comprensió, paciència i disponibilitat que han tingut en tot moment, sense ells no hauria estat viable aquest treball ni l'assoliment de la carrera.

Resum

Aquest treball d'investigació té per finalitat l'aprofundiment sobre el funcionament dels tallers en l'Educació Infantil. La recerca consta de dues parts, una més teòrica fonamentada en idees d'autors referents i en el pensament pedagògic de les escoles de Reggio Emilia (Itàlia). L'altra part, més pràctica, és un estudi de cas per conèixer la realitat d'un parvulari basat en els tallers, concretament el de l'escola Les Pinediques de Taradell. L'estudi s'ha basat en l'observació participant per conèixer el funcionament dels tallers, un grup de discussió per copsar el pensament pedagògic dels mestres del parvulari i unes enquestes a les famílies per saber la seva opinió. Aquests tres instruments d'investigació qualitativa han aportat uns coneixements i unes dades que han donat pas a unes conclusions finals.

Paraules clau: Tallers integrals, imatge d'infant, aprenentatge, escolta, observació, documentació, reflexió, treball d'equip.

Abstract

The main objective of this research work is to gain a deeper knowledge about the workshops in pre-school education. The research consists of two parts: one is theoretical, based on the ideas of reference authors and on the pedagogical thoughts of Reggio Emilia's schools. The other, more practical, is a case study to find out the reality of the workshops of pre-school, specifically Les Pinediques de Taradell's school. The basis of this part have been the observation and taking part to analyze the workshops' functioning, a discussion group in order to understand the pedagogical thought of nursery's teachers and several interviews with the families to get their opinions. These three tools of qualitative research have brought the knowledge and data that led to the final conclusions of the study.

Key words: Comprehensive workshops, child's image, learning, listening, observation, documentation, reflection, teamwork.

Índex

	Pàg.
1. Introducció	6
1.1 Presentació	6
1.2 Justificació	7
1.3 Estructura del treball i metodologia	7
2. Fonamentació teòrica	8
2.1 Una mica d'història	8
2.2 Què són els tallers	10
2.3 Els tallers Integrals	11
2.4 L'organització, agrupament i distribució del temps	15
2.5 L'espai, els materials i el mobiliari	16
2.6 El rol de l'adult	17
2.7 Observar i documentar	18
2.8 L'ambient escolar en els tallers integrals	20
2.9 El concepte Atelier de Reggio Emilia i Pistoia	21
3. Preguntes investigables i objectiu	24
4. Metodologia	25
4.1 Observació participant	26
4.2 L'enquesta	26
4.3 Grup de discussió	26
5. Escenari i context	27
5.1 L'escola Les Pinediques	27
5.2 Història de l'escola	28
5.3 Els tallers a Les Pinediques	29
5.4 Un aprenentatge global	30
5.5 La documentació	32
6. Recollida de dades	32
6.1 Observació/intervenció	32
6.2 Enquesta	43
6.3 Grup de discussió	47

7. Interpretació de les dades obtingudes	48
8. Conclusió final	49
9. Valoració personal del treball de recerca	52
10. Referències bibliogràfiques	54
10.1 Bibliografia	54
10.2 Webgrafia	56

1. Introducció

1.1 Presentació

Cada cop són més nombroses les escoles que es replantegen cap a on volen enfocar l'educació. Es recuperen experiències innovadores com els Tallers integrals, fonamentats per diferents autors i experiències, que trenquen amb una escolarització rutinària i estereotipada.

Tots som únics, no hi ha cap infant igual, tots mostren interessos i necessitats diferents, per tant no es pot generalitzar, no es pot entendre l'educació com un procés lineal i igual per tots els nens i nenes i pretendre que tots els infants aprenguin igual i en el mateix moment. L'escola ha de donar resposta a aquesta diversitat i estructurar-se dins un sistema inclusiu on cada infant pugui créixer des del punt de vista emocional, afectiu, cognitiu, social i motriu. Per tant si partim de la base que tots els infants són diferents s'ha de respectar el ritme d'aprenentatge de cada infant, tal i com diu Carlina Rinaldi (2005:21) " L'aprenentatge no es produeix de manera lineal, seguint etapes progressives i predictable fins a arribar a uns resultats predeterminats. Ben el contrari, el coneixement es construeix amb avenços, moments de pausa i altres moments de retrocés de construcció."

El funcionaments per tallers, tal i com es podrà observar en aquest treball de recerca, fa visible un aprenentatge global, no parcel·lat, on es creu amb les capacitats dels nens i nenes, uns infants capaços de decidir, amb interessos, curiosos, expressius, comunicadors i amb ganes de conèixer i entendre el món que els envolta i de sorprendre's amb els elements de la vida quotidiana.

Conèixer aspectes relacionats amb els Tallers Integrals és l'objecte principal d'aquest treball de recerca. Saber què i qui fonamenta els tallers, conèixer i analitzar el pensament pedagògic d'un equip de mestres d'una escola que defensa l'aprenentatge a partir dels tallers integrals i saber l'opinió de les famílies, forma part d'un estudi de cas sobre els Tallers al Parvulari de l'Escola Les Pinediques de Taradell.

1.2 Justificació

Al llarg d'aquests quatre anys de carrera se m'han generat un ampli ventall de possibilitats d'entendre l'educació, els infants i com aquests aprenen. M'ha servit per recollir i construir un criteri propi. Aquest treball reflecteix la contrarietat d'una escola estereotipada i estancada, defensa un tipus d'escola viva amb un funcionament innovador, que no únic, basat en els tallers integrals.

Conèixer els fonaments dels tallers, el seu funcionament, em donarà una visió més àmplia de la que tinc sobre l'organització de l'aprenentatge d'algunes escoles. Conèixer i aprofundir en el conceptes que nodreixen els tallers m'ajudarà a relacionar la teoria adquirida al llarg del Grau amb la realitat dels tallers del parvulari de l'escola Les Pinediques de Taradell.

1.3 Estructura del treball i metodologia

Aquest treball de recerca dóna resposta a la meva inquietud per conèixer els tallers. L'estudi d'investigació qualitativa està format per dues parts, la primera consta d'una fonamentació teòrica que respon al meu interès per conèixer què i qui fonamenta els tallers integrals en l'Educació Infantil. A la segona part, més pràctica, es recullen les dades necessàries per donar pas a l'anàlisi corresponent de la investigació.

Per tant, el treball s'estructura en una part de fonamentació teòrica on s'hi pot trobar la base dels tallers: la història, la definició, l'organització, les diferents modalitats d'agrupament, la distribució de l'espai i el temps, el rol de l'adult, la importància de l'ambient i el concepte de *Atelier* a Reggio Emilia (Itàlia).

La part més pràctica s'estructura en diferents apartats, primerament s'hi pot trobar les preguntes investigables i els objectius proposats, seguidament la descripció de la metodologia emprada per la recerca i els diferents instruments utilitzats: l'observació participant, l'enquesta i un grup de discussió, dels quals es deixa constància el recolliment de les seves dades i el posterior anàlisi. Finalment, s'hi consigna l'últim apartat on s'hi troba les valoracions i les conclusions finals i personals del treball.

2. Fonamentació teòrica

2.1 Una mica d'història

A finals del segle XIX principis del XX en els països anglosaxons, llatins i germànics sorgeix un moviment de renovació pedagògica i de reforma escolar fruit d'unes transformacions socials, econòmiques, polítiques i culturals. Aquests canvis són els propulsors del naixement de l'Escola Nova, fonamentada en diferents moviments ideològics i pedagògics basats en mètodes actius i innovadors. Tal i com afirma Jaume Carbonell:¹ "En part neix una escola per cobrir necessitats d'una societat democràtica, capitalista i moderna". Igualment, als Estats Units, es desperta l'interès per crear una escola que s'adapti a les transformacions de la nova societat democràtica. D'aquesta època de canvis socials i pedagògics són originaris els Tallers, reconeguts per una metodologia innovadora on es dóna importància a l'ambient, a l'aprenentatge sense llibres i a la utilització dels recursos de la zona com a instrument de formació. (Quinto,2005:47)

Algunes escoles es converteixen en "Escoles de treball" inspirades en el mètode de J. Dewey on el pla d'estudis és flexibilitza d'acord amb els interessos de l'infant i de l'entorn. Els infants son agrupats segons les aficions i aptituds i segueixen un mètode anomenat "mètode del problema", on els objectius educatius es basen en la resolució dels problemes que provenen del medi físic i social.

El filòsof i pedagog nord-americà John Dewey, pioner de l'educació progressiva², centra l'evolució del seu pensament pedagògic en l'educació de l'individu en la societat. Segons afirma Carbonell (1989:XL), per Dewey l'escola es converteix en una institució social amb representants, hàbits i responsabilitats, a més, defineix l'educació "com una constant reorganització o reconstrucció de l'experiència que dóna sentit a l'experiència que ja es té i argumenta la capacitat per a dirigir el curs de l'experiència següent". Josep González- Agàpito reforça la idea de Dewey dient que l'educació cal entendre-la com un procés en revisió continu i progressiu.

¹ CARBONELL, Jaume (1989). Pròleg del llibre de John DEWEY. *Democràcia i Escola*. Vic: Eumo Editorial.

² Educació que es basa en el moviment educatiu europeu.

² Educació que es basa en el moviment educatiu europeu.

És per aquesta raó que no podem obviar l'origen dels Tallers sense anomenar Dewey. Tal i com s'ha esmentat anteriorment, per ell l'educació ha de relacionar l'infant amb la societat, un infant que neix dins un model social en el qual és educat. El seu pensament pedagògic es fonamenta en l'experiència significativa com un fet d'aprenentatge on el nen o la nena ha de ser l'eix central, cal donar-li l'oportunitat d'obtenir experiències i resoldre problemes a través de procediments d'investigació lliure. L'aprenentatge no pot ser passiu, hi ha d'haver cabuda per la investigació, l'acció i l'exploració.

Malgrat que Dewey és el gran defensor i pensador d'un aprenentatge basat en l'experiència, el seu deixeble W. H. Kilpatrick, és qui duu a la pràctica el seu pensament a partir del mètode per projectes³, una metodologia que es basa en la resolució de problemes on s'exigeix interès, motivació i iniciativa als alumnes, estats contraris als aprenentatges mecànics acostumats fins aleshores. Dins el mètode per projectes es fomenten les activitats col·lectives amb un propòsit real i dins un context natural. Tal i com diu Carbonell (1989:XLII) "En els projectes intervenen tota mena d'activitats manuals, intel·lectuals, estètiques i socials."

Tant Dewey com Kilpatrick comparteixen alguns principis educatius sobre el concepte d'infant i com aprèn, idees que fonamenten l'educació en els tallers integrals. Per una banda defensen la idea que el nen i la nena aprenen de la seva experiència i així ho esmenta Kilpatrick:

El niño aprende lo que vive y lo que aprende lo transforma en seguida en carácter "para servir de fundamento a la acción futura" [...] si el niño ha de aprender algo, debe ante todo vivir esto mismo; ha de entrar realmente en la corriente de su vida. (1967:45)

I per altra banda comparteixen la idea d'ésser social. Segons Kilpatrick (1967:42) els homes i les dones són éssers socials i com a tals s'han d'educar dins una cultura de grup. Això implica llenguatge, costums, instruments, institucions, coneixement, ideals i normes. Dewey afirma que l'escola és una Institució social on sorgeix la vida col·lectiva i on es troben uns mitjans efectius que ajudaran a l'infant a

³ Antigament aquest mètode no era tant una aplicació escolar sinó era més manual, sessions més operatives i pràctiques.

participar d'uns recursos que facilitaran el desenvolupament d'unes capacitats per poder arribar a uns objectius socials. (Dewey,1989:6)

Els tallers

*El taller permite experimentar directamente con las cosas, mirar con los propios ojos, tocar con las propias manos, satisfacer la curiosidad, buscar razones, recibir y aceptar explicaciones.*⁴

Battista Quinto Borghi

2.2 Què són els Tallers?

El terme Taller prové del francès *atelier*, fa referència a un lloc on es realitzen treballs manuals. A nivell educatiu el taller és una aula específica on els infants s'hi dirigeixen periòdicament combinant-se amb la resta de grups.⁵ Segons Quinto Battista el concepte Taller adquireix diferents significats segons les intencions, les planificacions, els materials i les dinàmiques organitzatives. Beatriz Trueba⁶ coincideix amb la idea de Battista i classifica els tallers en quatre grups:

- ✓ Aula taller: és una aula específica on els infants hi van a realitzar unes activitats concretes. Aquest sistema no altera l'estructura de l'espai ni la continuïtat professor/grup. El taller és una aula recurs com per exemple el laboratori, la biblioteca, etc.
- ✓ Els racons de treball a l'aula, un altre significat de taller: l'aula s'organitza per racons a temps parcial. L'horari escolar es divideix en activitats comunes i activitats en els racons. Els infants autònomament es dirigeixen als diferents tallers d'aula coneguts com els *racons*.
- ✓ Tallers a temps parcial: Combinació d'aules i tallers, l'horari es divideix en un temps per estar a la classe amb tot el grup i un altre per anar al taller autònomament o amb el mestre. Els tallers disposen d'unes concepcions menys rígides i més flexibles fet que fa que millori

⁴ Cita de Battista Quinto Borghi extreta del llibre *Los talleres en educación infantil*.

⁵ Definició extreta: Comunicació presentada en el Congreso de Córdoba el desembre de 1997 per Susana Torio. Professora de Ciències de l'educació de la Universitat d'Oviedo.

⁶ TRUEBA MARCANO, Beatriz (1989). *Talleres integrales en educación infantil. Una propuesta de organización del escenario escolar*. Madrid: Ediciones de la Torre. P. 17

l'activitat pedagògica. Hi poden participar mestres d'altres classes i també professionals aliens a l'escola. Aquest tipus de taller normalment és el pas previ cap als tallers integrals.

- ✓ Tallers integrals: Experiències que es basen en la pèrdua total del concepte d'aula i la dedicació de l'horari complert. Les aules són espais comuns on es reorganitza l'espai i els materials segons l'especialització de les activitats. Els alumnes van voltant pels diferents tallers, els professors poden acompanyar el grup o especialitzar-se en un taller.

2.3 Els Tallers Integrals

Segons Trueba, els tallers integrals suposen una transformació total, ajuden a desenvolupar íntegrament la personalitat, la intel·ligència i la imaginació dels nens i les nenes. Permet la interrelació i la connexió entre infants i entre infants i adults. S'hi treballen continguts curriculars de les diferents àrees utilitzant tot l'espai i gairebé tot el temps que es disposa, així és com ho defineixen Escorsa i Esteve.⁷

El Taller permet experimentar directament, veure amb els propis ulls; segons Trueba desapareix el concepte d'aula tradicional i la manca d'espai. Cada aula s'especifica en diferents activitats i s'aprofiten "els espais morts" utilitzant-los de forma creativa. Tot el material de l'escola s'agrupa i es distribueix específicament a cada taller on es col·loca estratègicament perquè pugui ser vist i utilitzat de manera que l'infant el tingui al seu abast.

L'aula sempre està en renovació, provocada pel constant ritme de treball de tot el grup (alumnes i mestre/a). La rotació dels grups també fa que els espais siguin dinàmics i que tots els nens i nenes se'n puguin aprofitar. Cada projecte, idea o creació és compartida.

L'aprenentatge en els Tallers integrals parteix de l'infant com a eix central de l'educació, tal i com diu Beatriz Trueba (1989:33): "Los talleres suponen educar a partir del niño, de tener en cuenta sus intereses vitales, sus necesidades básicas y sus potencialidades."

⁷ ESCORSA, Montserrat; ESTEVE, Esperança (1995). *Tallers integrals. Proposta metodològica a partir d'una organització d'espais*. Barcelona: Graó. P. 11

A nivell psicopedagògic són molts els avantatges que aporta l'aprenentatge en els Tallers integrals. En primer lloc, el treball col·lectiu, tot és de tots, fet que ajuda a superar l'egocentrisme propi d'aquestes edats i ensenya a respectar i a conviure amb els altres companys. En segon lloc, es fonamenta la cooperació i l'aprenentatge basat en la interrelació entre adults i entre iguals. Resoldre problemes, treballar en projectes, ordenar i endreçar els tallers conjuntament són tasques diàries. En tercer lloc, es percep un enriquiment mutu dins el propi grup o entre els diferents grups que hi passen. Cada experiència o creació es comparteix i això fa que hi hagi motivació i un cert interès per conèixer el què fan els altres, el què comença un grup pot ser ampliat per un altre. Per tant, el què primer sorgeix com un projecte d'un grup pot acabar essent un projecte col·lectiu on tots hi aporten els seus coneixements. En quart lloc, afavoreixen i fonamenten l'autonomia. Els tallers respecten el dret a ser individual, únic i lliure. S'hi crea un ambient que afavoreix el desenvolupament de l'autonomia creant uns valors vitals basats en la convivència i la llibertat. En els tallers sorgeixen responsabilitats individuals, cada nen/a pot ser responsable d'un material, de l'ordre i de la cura del taller. A més, fonamenten els hàbits ja que es repeteixen diàriament situacions quotidianes com la neteja, la recollida de materials, etc. En cinquè lloc, l'aprenentatge en els tallers amb l'adult com a guia accelera la maduració de l'infant. La creació d'un entorn ric i motivador ple d'activitats col·lectives ajuda a augmentar la intel·ligència, adquirint un nivell més alt d'aprenentatge, estimulants la zona de desenvolupament potencial. Tal i com diu Vigotsky:

Con ayuda de la imitación en la actividad colectiva guiada por los adultos, el niño puede hacer mucho más de lo que puede hacer con su capacidad de comprensión de modo independiente. La diferencia entre el nivel de las tareas realizables con ayuda de los adultos y el nivel de las tareas que pueden desarrollarse con una actividad independiente, define el área de desarrollo potencial del niño. (Lontiev, 1979:34)

En sisè lloc, els tallers integrals ajuden a desenvolupar de manera natural el coneixement espacial i temporal. L'infant ja no domina només la seva aula sinó tot l'espai del centre. Tanmateix també ajuda en la comprensió temporal, *abans i després*, al canviar sovint d'activitats. D'aquesta manera s'estructura la relació entre l'espai i el temps, nocions abstractes que seran la base en aprenentatges posteriors.

En setè lloc, *Aprendre jugant*, el joc és la necessitat bàsica de l'infant, amb ell es desenvolupa la imaginació, la creativitat, la destresa física, cognitiva i emocional. Durant el joc els infants aprendran a treballar en grup, a compartir, negociar i resoldre petits conflictes que els van sorgint i a entendre el món que els envolta. Malgrat els beneficis que provenen del joc, moltes escoles malauradament han augmentat les hores d'activitats acadèmiques reduint les hores de joc⁸, però en els tallers l'eix de l'aprenentatge es centra en el joc i proporciona activitats flexibles i dinàmiques, afavorint la manipulació, l'observació i l'experimentació sobre uns objectes i la lliure elecció d'unes activitats de joc no dirigit. Segons Piaget el joc és la base de la construcció del coneixement:

Los métodos de educación activa de los niños exigen todos que se proporcione a los pequeños un material para que jugando con él puedan asimilar las realidades intelectuales que, sin ello, siguen siendo externas a la inteligencia infantil. (Piaget, 1969:94)

En vuitè lloc, l'aprenentatge és estimulat per una sèrie d'activitats tant físiques com mentals que ajudaran a l'infant a estructurar altres continguts. El nen o la nena desenvolupa la imaginació i la creació a partir de diferents tècniques d'expressió fomentant la comunicació i el desenvolupament integral de la personalitat. En novè lloc i per últim, el canvi d'activitats afavoreix una educació motivadora, evitant la monotonia i l'avorriment. La motivació influeix en la conquesta d'un aprenentatge significatiu. Els interessos dels infants són el punt de partida, la rotació lliure en diferents propostes promou la curiositat de l'infant on la flexibilitat permet que el nen o nena es mantingui tot el temps que desitja en una activitat.

Tal i com s'ha dit anteriorment, el concepte d'aula com un espai exclusiu d'un grup determinat d'infants desapareix, les aules es converteixen en un espai d'utilitat comuna. Per tant implica uns canvis organitzatius a nivell d'espai, de temps i de materials que faciliten diferents tècniques d'aprenentatge adaptables a diferents contextos educatius demostrant un aire renovador dins un ensenyament interdisciplinari i global. Segons Beatriz Trueba:

⁸ Idea extreta de l'article *La importància del joc* de Kenneth R. Ginsburg i altres. Revista Infància.

El conocimiento integrado de las diversas materias, desechando la idea de estratificación en distintos planos, conduce a una visión de mayor perspectiva sobre lo real y ejercita la capacidad de interrelación entre los hechos, base de la construcción de la inteligencia. (1989: 22).

Una intel·ligència que segons el filòsof i pedagog José Antonio Marina és evolutiva, ell mateix assenyala: “Si la inteligencia es el resultado de la genética y la educación, debemos considerarla como haciéndose, como una realidad en evolución.” (2011:67)

El taller és un lloc on es troben moments d'activitat creativa, un lloc on s'aprèn fent, l'aprenentatge s'adquireix a partir de l'experiència. Tal i com diu Battista Quinto l'aprenentatge en els tallers prefigura un nen treballador, actiu i protagonista d'un projecte individual o col·lectiu, idea que reafirmen diferents autors:

Se entiende por aprender la situación en la que alguna parte o aspecto de la experiencia contribuye con uno para influir de un modo pertinente en la experiencia ulterior propia. Parece indudable que tal aprender se realiza no sólo todo el tiempo que uno se halla alerta y activo, sino que su presencia y labor son necesarias para dar coherencia a la experiencia misma, así como para permitir a la inteligencia una oportunidad para servir dentro de la experiencia. (Kilpatrick, Breed, Horne, Adler, 1967:50)

Susana Torio⁹ afirma que els tallers han de ser llocs on els infants han de desenvolupar la mà i la ment, han d'oferir gran varietat de materials, instruments i tècniques de treball afavorint argumentacions lògiques i creatives. Han d'apropar llenguatges verbals i no verbals, tot amb la finalitat d'aconseguir un infant motivat.

En la seva comunicació¹⁰ “Talleres y rincones en Educación Infantil: Su vigencia psicopedagógica hoy” puntualitza que segons Dewey hi ha més de trenta tipus de tallers per realitzar a l'escola: tallers de fusta, de narració de contes, de cuina, jardineria, etc. També ressalta que Freinet classifica en vuit els tallers especialitzats, quatre més manuals i quatre d'activitat intel·lectual, tots ells porten l'alumne al centre de l'aprenentatge on la pràctica es converteix en un fet essencial a partir de l'organització, la cooperació i la col·laboració de tot el grup.

⁹ Susana Torio és Dra. i professora titular a la Universitat d'Oviedo.

¹⁰ Comunicació presentada en el Congreso de Córdoba el desembre de 1997 per Susana Torio,

2.4 L'organització en els tallers Integrals, modalitats d'agrupament i distribució del temps.

Hi ha diferents opcions organitzatives dins d'un sistema d'ensenyament obert com els Tallers. Cal, per part de tot l'equip d'educadors, una bona organització amb reunions periòdiques per planificar i intercanviar punts de vista pedagògics. És necessari el repartiment de tasques, és convenient que cada adult es cuidi del manteniment d'un Taller, revisi els racons de treball, prepari el material i mantingui l'espai.

L'organització dels grups en els Tallers Integrals segons Trueba es pot fer de dues maneres, cada grup de nens té un adult referent i tots junts passen pels diferents tallers o bé el grup de nens va rotant pels tallers i es troben adults diferents a cada taller, en aquest cas l'adult s'especialitzarà en un sol taller. El criteri en l'ordre de rotació dels tallers es basa en la combinació de diferents propostes d'experimentació i d'expressió (gestual, gràfica, verbal, etc.)

Cada opció té els seus avantatges, en el primer cas els infants tenen un adult referent especialitzat en tots els tallers, d'aquesta manera es pot dur a terme un aprenentatge més globalitzat i també es pot interrelacionar un taller amb l'altre. En la segona opció els infants són valorats més objectivament, els nens i nenes tenen l'oportunitat de conèixer noves maneres de fer dels adults i els adults es poden especialitzar més en un únic taller ja que es fan l'espai més propi.

L'organització del temps en els Tallers també agafa una altra dimensió, és molt més flexible (obert als canvis i als possibles imprevistos), equitatiu (el mateix temps tots els grups), harmònic (adaptat al ritme i a l'interès de l'infant) i coordinat (encadenament rotatiu i temporal). A cada Taller hi ha d'haver temps per a les propostes col·lectives, de petit grup i individuals. També cal contemplar estones de temps lliure on l'infant pugui escollir lliurement activitats en els diferents racons de treball i on pugui treballar autònomament.

2.5 L'espai, els materials i el mobiliari

Una escola infantil que vol ser un ambient de coneixement, ha de preparar els espais en relació amb les diverses activitats, amb diversitat i riquesa materials per encoratjar i estimular el comportament dels infants.¹¹

Donatella Giovannini

L'espai es converteix en un lloc comú per tots els infants. Els racons morts, els passadissos i les escales es transformen formant petites estances de joc que els nens i nenes hauran de dominar. D'aquesta manera l'espai es converteix en un aliat de l'aprenentatge, segons Trueba (1989:110) "Un mayor control de espacios hace que los niños muestren niveles más altos de desarrollo intelectual, más independencia y autocontrol, menor agresividad y repercute en una mejora de las relaciones sociales entre los grupos."

Segons Malaguzzi, l'organització de l'espai: "es una contribución que tiene implicaciones afectivas, estéticas, sociales y cognitivas"(2006:106). Per tant, l'espai facilitarà als infants situacions de joc, relació, treball i activitat cobrint les seves necessitats i interessos. Hi ha d'haver espais adequats a les diferents varietats de joc (moviment, construcció, dramatització, investigació, cuina, lectura, íntims, etc.).

El material i el mobiliari ha d'estar en concordança amb l'espai físic, cultural i humà de l'escola i ha de facilitar unes actuacions concretes i pràctiques que s'adaptin a la pedagogia dels tallers. S'hi pot trobar diversitat de materials d'ús quotidià combinats amb d'altres més específics, la varietat oferirà noves experiències i propostes de treball. Escorsa i Esteve (1995:36) defineixen alguns atributs sobre els materials, cal que siguin engrescadors, que motivin als infants, que ofereixin diferents utilitats, oberts i flexibles, que siguin adients per poder establir noves relacions i que facilitin la construcció personal.

Tot el material que s'ha d'utilitzar ha de ser visible, classificat i col·locat estratègicament. Cada taller tindrà materials específics depenent de com es concebi, per aquesta raó cada un serà diferent depenent el què si vulgui treballar. S'hi poden trobar materials que convidin a la recerca, l'experimentació, la creació i l'estimulació

¹¹ Cita de Donatella Giovannini extreta de la Revista Infància, núm. 136

de la imaginació. La quantitat del material ha de ser equitativa, d'aquesta manera és més fàcil involucrar a tots els nens i nenes en l'aprenentatge. (Quinto, 2005:24)

2.6 El rol de l'adult

Gràcies a la intervenció de l'adult s'obté el resultat material desitjat tot i que no correspon de cap manera al grau de desenvolupament funcional de l'infant.¹²

Anna Tardos

L'adult és un subjecte actiu en l'educació dels infants tal i com diuen Carme Figueres i M. Antònia Pujol¹³ "El mestre és la persona responsable del funcionament de la classe; ha d'oferir, organitzar i potenciar tot allò que l'infant necessita per al desenvolupament integral". (1988:11)

El mestre ha de ser una persona amb inquietuds, amb una actitud d'obertura, interrogació, capaç de buscar suggeriments, ha d'observar noves experiències, formar-se amb autors referents que li permetin unir la recerca teòrica amb l'experiència pràctica. Segons Mara Davoli, tallerista, defineix la feina del mestre com una feina que demana molt d'esforç tant a nivell intel·lectual com emotiu, molta energia i implicació.

L'actitud de l'adult estarà relacionada amb la imatge que tingui de l'infant. Un infant que Malaguzzi defineix com una persona amb recursos, amb potencial i que mai deixa de sorprendre'ns; amb idees, capaç de fer-se preguntes i de buscar respostes, amb un grau d'habilitat molt elevat quan conversa amb adults, amb capacitat d'observar les coses i de reconstruir-les senceres. En resum, un infant capaç, que també necessita un mestre capaç.

La intervenció de l'adult en els tallers no ha de ser agressiva ni invasora, ha de ser un adult intel·ligent que fa l'infant el més autònom possible. La seva presència ha de confirmar les eleccions que van sorgint dels infants, ha de motivar als nens i les nenes, ha de fer que aprenguin mitjançant el plaer de l'esforç i la gratificació final.

Es necessita un mestre proper, còmplice i comunicador, tal i com diu Trueba "un mestre que pugui ser nen amb els nens" (1989:136). Un adult que ajudi als infants

¹² Cita de Anna Tardos, psicòloga a Loczy (Hongria), extreta de la revista Infància, núm. 147.

¹³ Autores del llibre Els racons de treball, una forma d'organitzar el treball personalitzat, 1988.

a contactar amb el món que els envolta mitjançant els diferents llenguatges o intel·ligències que els serviran per construir el seu coneixement.

El treball en equip serà una altra competència valorada en el mestre, la capacitat de poder intercanviar punts de vista amb tot l'equip i de realitzar un treball col·lectiu que permet, segons els autors del llibre *el constructivismo en el aula*¹⁴, “establecer objetivos y planes de trabajo compartidos que supongan retos alcanzables; encontrar un sentido a la tarea conjunta.” (2010:21)

Cal que el mestre creï un context idoni per l'aprenentatge on es valori el benestar dels infants. Segons Carlina Rinaldi¹⁵: “és crear un context en el qual la curiositat dels infants, les seves teories i recerques siguin legítimes, i s'escoltin; un context d'escolta.”(2005:21)

L'imprevist ha de tenir un lloc en els tallers, el mestre no ho pot tenir tot programat tal com diu Trueba “en muchas ocasiones el maestro tiene que estar dispuesto a abandonar un plan previsto, si éste no es adoptado por los niños como propio” (1989: 137). És a partir d'aquí quan haurà de saber escoltar les propostes dels infants.

En els tallers l'escolta és bàsica, una escolta sensible a la manera de pensar dels infants. Segons Malaguzzi, el taller neix per escoltar (2006:172). És essencial escoltar als infants per poder adaptar el seu aprenentatge amb diferents llenguatges per aconseguir un desenvolupament integral, és per aquesta raó que el taller serveix per descobrir, per fugir de les dicotomies a partir d'un ensenyament global.

2.7 Observar i documentar

*Observación y documentación son un binomio
inseparable en el taller.*¹⁶

Alfredo Hoyuelos

Observar, documentar i interpretar són instruments pedagògics que conviden a la reflexió. És a través d'aquestes pràctiques pedagògiques que segons Carlina Rinaldi:

¹⁴ Coll, C [et al.] (2010). *El constructivismo en el aula*. Barcelona. Graó.

¹⁵ Carlina Rinaldi, assessora pedagògica de Reggio Emilia i professora de la Universitat de Modena i Reggio Emilia.

¹⁶ Cita de Alfredo Hoyuelos extreta del llibre: *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. P.170

“ es fa visible l’aprenentatge, i es sotmet al diàleg, al pensament, a l’argumentació, a la interpretació”.¹⁷

L’observació és el pas previ a la documentació, ens posa en contacte amb la realitat, ens permet reflexionar, fer-nos preguntes, pensar, argumentar i extreure conclusions. Ajuda a posar en qüestió idees i certeses que serveixen per entendre l’educació. Segons Rosa Sellarès¹⁸ (2008:5): “L’observació és una capacitat que ha permès a l’èsser humà acumular experiència i construir coneixements al llarg del temps”

La documentació forma part dels Tallers, sorgeix una necessitat d’experimentar i comunicar per fer visible a les famílies els processos d’aprenentatge que es donen en els tallers. En els tallers comencen a sorgir les primeres documentacions per poder fer memòria i recuperar esdeveniments, per Alfredo Hoyuelos documentar significa deixar constància estètica i narrada de manera visual, audiovisual o escrita d’un procés educatiu que estem observant i sobre el qual estem reflexionant.¹⁹ (2006:7)

El significat de la documentació és l’argumentació i la narració d’un fet de la vida quotidiana a través d’una mirada que ajudarà a fer preguntes i reflexionar per trobar sentit a les pràctiques. Mitjançant la documentació es fa visible un concepte d’infant i d’infància. Per tant, la documentació és un recurs indispensable que permet als educadors escoltar i observar als infants i les seves experiències. Documentar comporta l’observació i la reflexió sobre el dia a dia a l’escola.

Quan parlem de documentació volem dir comunicar als altres algun fet significatiu sobre el qual s’ha fet una reflexió per obtenir un valor i un significat. Tal i com assenyalen Galardini, Lozzelli, Davoli i Tognetti “a través de la documentació s’aconsegueix donar valor al què es fa amb els nens, explicant i posant de relleu el que passa en la quotidianitat.” (2012:10)

Hi ha diferents significats en l’ús de la documentació, podem documentar per als infants, per als educadors, per les famílies o fins i tot per la comunitat. Documentar

¹⁷ Idea extreta de Carlina Rinaldi de l’article *Aprendre sense currículum* de la revista *Infància Europa*.

¹⁸ Idea extreta de l’article de Rosa Sellarès *L’observació al servei d’una pràctica reflexiva i autònoma* de la Revista *Infància*, núm. 164.

¹⁹ Cita extreta de l’article Hoyuelos, Alfredo. “Les imatges fotogràfiques com a documentació narrativa”. *Infància*, núm. 188, p. 7.

ajuda a donar valor a allò que s'està fent i a reflexionar sobre el procés d'un fet significatiu.

Documentar també vol dir tenir la ment oberta, fer un anàlisi de les coses que funcionen i de les que no. El mestre que és capaç de repensar i reflexionar assumeix conscientment la crítica de la pròpia pràctica i adquireix la capacitat de fer progressar als infants a partir de l'experiència viscuda i la seva reflexió. L'educador fa una interpretació narrada d'un esdeveniment, fent visible no tan sols el què es veu sinó donant un significat a la interpretació que fa l'infant d'un fet quotidià. (Hoyuelos:2012)

Moltes vegades la documentació reforça la relació *escola – família*, les experiències i la quotidianitat es veuen reflectides en les documentacions i per tant ajuda als pares a conèixer el projecte educatiu i la identitat de l'escola.²⁰

2.8 L'ambient escolar en els Tallers Integrals

*El aula de infantil debiera ser una especie de acuario transparente
donde se reflejan las ideas i las actitudes y las personas.*

Loris Malaguzzi

En l'organització dels Tallers Integrals l'ambient és una part essencial, engloba aspectes materials (recursos i espais) i socials (comunicació amb l'entorn). El desenvolupament del nen i la nena depèn de la interrelació de tots els seus entorns. L'escola tradicional ha anat creant un ambient fictici a partir d'uns horaris, uns continguts i unes activitats, tal i com esmenta Trueba (1989:80) " Es por tanto, urgente crear nuevos modelos de escuela que contemplen el contexto de crianza del niño como un todo global" en un model d'escola oberta on l'infant es pugui desenvolupar globalment. Per tant, l'ambient és una estratègia educativa de planificació en la que hi sorgiran unes conductes coherents amb la metodologia plantejada.

La conservació de l'ambient implica una reflexió constant i dinàmica, oberta a possibles canvis ja que l'ambient forma part del procés d'aprenentatge, per tant, hi ha d'haver un ajustament entre la part física i el programa, és important que els docents intervinguin preparant l'escenari on es desenvoluparan totes les propostes. Tal i com

²⁰ Informació extreta del llibre: *Documentar: afinar els ulls per captar moments* de Galardini entre altres autors.

diuen De Pablo i Trueba (1994: 44): “La posibilidad de prever las conductas de los niños en ciertos ambientes y con los objetos proporciona a los adultos la oportunidad de disponer intencionadamente de determinados espacios y objetos y así promover su acción y la construcción de aprendizajes significativos.”

Segons Bonfenbrenner²¹ en la seva teoria ecològica destaca la importància de l'estudi dels ambients ja que aquests influeixen en l'individu i en les relacions que s'hi estableixen. És per això que l'ambient es pot definir com l'atmosfera que es genera mitjançant l'organització pedagògica del dia a dia a l'escola. Tal i com diu Trueba:

La organización del ambiente escolar hace alusión a un concepto muy amplio que va a determinar el marco en el que se va a desenvolver toda la vida cotidiana en la escuela. De él no sólo van a depender aspectos de orden y estructuración física, sino otros mucho más intangibles y tan importantes como los anteriores. (1989:79)

2.9 El concepte *Atelier de Reggio Emilia i Pistoia*

Quan parlem de Tallers no podem deixar de banda l'experiència de les escoles de Reggio Emilia. A finals dels anys 60 Loris Malaguzzi inicia un projecte educatiu innovador i referent. Aporta la idea d'implantar a cada escola un taller amb un educador especialitzat, *l'atelierista*. Comença tot un procés pedagògic que encara ara és vigent i que ha portat la regió a formar part de l'elit de l'educació. (Hoyuelos, 2006:125)

La pedagogia de Malaguzzi es pot definir en un pensament ètic, estètic, polític, cultural, relacional, sistèmic, participant, transgressor i constructiu, destinat a un projecte humà i dialogant. (Hoyuelos, 2006:29). Malaguzzi, autor del concepte d'*escuela amable*, una escola acollidora, capaç d'innovar, habitable, visible i documentada. Tal com assenyala Hoyuelos (2006:49) “Un lugar que da satisfacciones a nivel personal, que invita a la familiaridad, al diálogo y a la supresión de las distancias.” Malaguzzi implanta els tallers per trencar rutines i estereotips d'una educació estancada pedagògicament. Aquesta nova estratègia ha de donar oportunitats creatives entre els diferents llenguatges i les intel·ligències no verbals dels infants, ha d'establir múltiples significats mitjançant elements expressius.

²¹ BONFENBRENNER, Uriel. (1979/1987). La ecología del desarrollo humano. Barcelona: Paidós.

L'organització a les escoles de Reggio Emilia és com un entramat conceptual: el rol dels professionals, el valor de l'escola, l'observació i documentació, la poètica de les relacions, la funció de la cuina i el personal de neteja de l'escola, les característiques arquitectòniques, l'estètica de l'espai-ambient, la participació de la família, la importància de la bellesa i de l'art²².

L'eix vertebral dels tallers parteix del concepte d'infant com un subjecte de relacions, implicat a buscar sentit en les seves accions. Un infant amb molta potencialitat, amb emocions i amb molts llenguatges, un nen curiós que sent una gran atracció per la vida, té interès per les coses que fa i per les coses que ja sap. És capaç d'escollir i de fer-se preguntes. Té la capacitat de realitzar metàfores transformant una cosa amb una altra i de sorprendre's descobrint les coses que l'envolten.

Segons Alfredo (Hoyuelos,2006:120), el Taller es fonamenta en un principi estètic. L'estètica no només com a únic significat de bellesa sinó relacionada amb la novetat, amb la mirada insòlita, l'estètica de conèixer el que és nou, de fer el quotidià inaudit. Però perquè això passi cal saber escoltar, és a través de l'escolta que es pot entendre com pensen els nens i fer el normal diferent. Segons Hoyuelos "Escoltar és estar alerta per deixar de considerar les coses com a natural i òbvies". (Hoyuelos:2004). Tanmateix, Veà Vecchi defineix la dimensió estètica com una actitud de cura i atenció envers les coses que fem, un desig de significat. L'estètica és curiositat i sorpresa. (2013:59)

L'art forma part de *l'atelier* a Reggio Emilia, als tallers de cada escola s'hi troba la figura de *l'atelierista*, una persona amb un bagatge artístic, no pedagògic o didàctic, que treballa conjuntament amb tot l'equip de mestres de l'escola. L'atelierista està immers en els processos d'aprenentatge dels infants, això vol dir que ha de ser una persona que ha de mantenir viva l'experiència educativa i ha d'aportar una altra mirada i una altra manera de fer a l'escola. Segons Malaguzzi "Cada escuela tiene un taller con un educador, especializado a no estar especializado"²³

Una altra finalitat del taller és l'aprenentatge adquirit amb els diferents llenguatges. Reconèixer que els homes tenen la capacitat de manifestar-se a partir de

²² Idea extreta d'Alfredo Hoyuelos en el pròleg del llibre *Arte y creatividad en Reggio Emilia* de Veà Vecchi (2013).

²³ Cita de Loris Malaguzzi extreta del llibre de Veà Vecchi *Arte y creatividad en Reggio*, p. 27.

molts llenguatges i que tots tenen el mateix dret de realització és propi dels tallers. La riquesa en l'aprenentatge equival a la interacció de molts llenguatges (o disciplines). Els llenguatges neixen a partir de l'experiència, Hoyuelos assenyala que "El taller i el *atelierista* rompen con la tradición de una escuela ligada a la palabra verbal, a la alfabetización como objetivo primordial de la escuela." (2006:149)

Malaguzzi, hereter d'algunes idees de Dewey o Kilpatrick, coincideix que l'aprenentatge prové de l'experiència, de les accions. L'infant quan fa, construeix a partir de diferents experiències i adquireix a nivell personal un benefici cognitiu, afectiu i relacional (Hoyuelos,2006:150). Segons Malaguzzi el taller convida a experimentar, provar, investigar i ajuda a tots els membres participatius, infants i adults, a qüestionar alguns conceptes que es tenen arrelats. (2006:170)

Segons Mara Davoli, els parvularis de Reggio Emilia tenen un fil propi i comú basat en un pensament filosòfic i cultural, malgrat que al mateix temps tenen característiques diferents. Aquestes diferències provenen, per una banda dels aspectes arquitectònics dels espais i dels ambients i per altra banda per l'equip de persones de cada centre.²⁴ Segons Davoli el projecte educatiu no es defineix amb un mètode tancat sinó amb un projecte cultural on la teoria i la pràctica s'enllacen amb uns valors basats en l'infant i la infància, la participació de les famílies i de tots els adults que intervenen en l'escola. Valors que han facilitat el canvi, la innovació i la renovació durant els més de 50 anys d'experiència educativa.

Tanmateix, pensar en la teoria, posar a la pràctica l'observació, la documentació, la interpretació, intentar entendre què es fa i perquè, comunicar i compartir són altres valors que caracteritzen les escoles a Reggio Emilia.

Un altre tret que defineix el projecte pedagògic dels tallers a Reggio Emilia és la quotidianitat com un projecte en sí mateix, un projecte de vida on hi poden sorgir la resta de projectes, es basa en la qualitat del temps, cada rutina és essencial en l'aprenentatge és per això que s'hi dóna la importància que es mereix.

El concepte d'Atelier varia si parlem de Pistoia, malgrat que molts dels fonaments s'entrellacen amb els Ateliers de Reggio Emilia, per aquesta raó no

²⁴ Idea extreta de l'article: *Conversa amb Mara Davoli* a la revista infància. Quan Davoli parla de projecte no es refereix només a projectes basats en la llum, el color, etc. va més enllà, definint un projecte que es troba en la quotidianitat de l'experiència, dins un espai i un temps quotidià.

aprofundiré en aquests tallers perquè seria repetir molts conceptes ja esmentats. Malgrat això vull ressaltar que els tallers a Pistoia s'anomenen *Area* i són un servei educatiu municipal, hi van infants de 3 a 6 anys a participar en activitats que els posaran en contacte amb els diferents llenguatges. Segons Angela Palandri²⁵ :

“El taller es un espacio pensado con cuidado y sensibilidad estética, organizado en distintos centros de interés con la presencia de materiales, instrumentos y pequeños dispositivos para observar y crear imágenes. Un contexto propicio para que la curiosidad, las emociones y los pensamientos de los niños encuentren eco; un espacio para crear y reflexionar, en el que los niños se sienten motivados y estimulados en un contexto de bienestar”

3. Preguntes investigables i objectius

En aquest apartat del treball es concreten les dues preguntes que són l'eix central de la meua recerca en l'aprofundiment sobre el funcionament dels tallers a l'Educació Infantil.

- 1. Què i qui fonamenta els tallers Integrals?*
- 2. Com és el funcionament dels tallers en una escola d'educació Infantil?*

L'objectiu principal d'aquest treball no està encaminat a comprovar una hipòtesi sinó a la cerca d'informació mitjançant una part teòrica i una altra de pràctica on m'he plantejat els següents objectius:

Part teòrica

- 1. Conèixer l'origen dels Tallers en educació Infantil.*
- 2. Conèixer quines idees i quins autors fonamenten els Tallers Integrals.*

Part pràctica

- 1. Conèixer el pensament pedagògic de l'equip de mestres d'una escola on es duquin a terme els tallers.*
- 2. Aprofundir en l'organització de l'equip docent d'una escola que es basi en els tallers com a funcionament pedagògic.*

²⁵ Responsable i tallerista de l'Area Blu-Serveis Educatius Municipals de Pistoia.

3. *Conèixer a través de l'observació i la pràctica com funcionen els tallers en una escola.*
4. *Saber què pensen les famílies sobre el funcionament d'una escola basada en els tallers integrals.*
5. *Conèixer la relació família/escola en una escola on el seu funcionament es basa en tallers.*

4. Metodologia

La finalitat de la investigació és aprofundir en el coneixement dels tallers a l'Educació Infantil mitjançant un mètode científic deductiu, descriptiu i qualitatiu. El treball d'investigació s'orientarà cap a la comprensió d'una realitat mitjançant una observació directa i participativa dins la mirada d'un paradigma interpretatiu. Els autors Ary, Donald [et al.] descriuen la investigació descriptiva de la següent manera: "La Investigación descriptiva se interesa por las condiciones o relaciones existentes, las prácticas que predominan; las creencias, puntos de vista y actitudes vigentes."²⁶(1987: 25)

La investigació es durà a terme mitjançant un estudi de cas. Segons els autors Quintanal, entre altres, defineixen l'estudi de cas com "un enfoque ideográfico, que pretende comprender en profundidad una realidad social o educativa [...] Destacando aquellos aspectos, variables o relaciones más significativas."²⁷ (2012:114).

L'objectiu d'aquest estudi és comprendre i interpretar la realitat d'una institució, en aquest cas el funcionament dels tallers a l'Educació Infantil de l'escola Les Pinediques de Taradell tot destacant-ne els aspectes més significatius. Uns fonaments teòrics i una pràctica basada en uns mètodes o dissenys d'investigació qualitatiu facilitaràn el compliment dels objectius proposats.

Es pot parlar d'una investigació etnogràfica ja que es durà a terme a partir de l'observació i la intervenció directa a l'escola. La recollida de dades es durà a terme

²⁶ ARY, Donald [et al.] (1987). *Introducción a la investigación pedagógica*. México. Nueva Editorial Interamericana.

²⁷ QUINTANAL, José [et al] (2012). *Fundamentos básicos de metodología de investigación educativa*. Madrid. Editorial CCS

mitjançant l'observació directe participant, enquestes transversals i un grup de discussió.

4.1 Observació participant

El treball d'observació que es realitzarà serà participant de tipus etnològic, tal i com diuen els autors Quintanal entre altres: "En ocasiones la observación natural desarrollada en contextos reales también puede ser participante, de modo que el observador se vea convertido, aun sin proponérselo, en parte de la situación observada" (2012:38)

L'observació participativa s'ha dut a terme durant el període de pràctiques en el centre. El diari de camp²⁸ ha estat l'instrument utilitzat. Tot i que aquest no servirà per analitzar dades ajudarà a interpretar resultats i documentar l'informe final.

4.2 L'enquesta

Un altre instrument emprat en aquesta recerca serà una enquesta transversal²⁹ tancada per conèixer l'opinió de les famílies. S'ha triat aquesta tècnica perquè és un instrument d'investigació de caràcter qualitatiu i tal i com esmenta Ricardo Arturo Osorio³⁰ " El cuestionario es un instrumento, es un medio útil y eficaz para recoger información en un tiempo relativamente breve". S'ha escollit una enquesta tancada perquè facilita la seva contestació i el processament dels resultats. No obstant s'ha de tenir en compte que els resultats són més dirigits i no poden ser del tot objectius.

Parlem d'una mostra no probabilística amb un mostreig a propòsit, l'enquesta es donarà a totes les famílies de l'Educació Infantil de l'escola, concretament a 106. Amb aquesta enquesta es pretén conèixer l'opinió de les famílies sobre el funcionament dels tallers. Les dades obtingudes s'analitzaran a partir d'unes taules.³¹

4.3 Grup de discussió

El grup de discussió servirà per conèixer el pensament pedagògic de l'equip de mestres de l'escola. Serà una trobada puntual on es parlarà de diferents temes

²⁸ Veure annexa: diari de camp, p.3

²⁹ Veure annexa: enquesta a les famílies, p.53

³⁰ Ricardo Arturo Osorio Rojas és professor a Magister © Educación.

³¹ Veure annexa: taules enquesta, p.55

proposats pel moderador, tal i com diuen Quintanal [et al.] (2012:119)“El grupo de discusión no es natural o espontáneo, sino que se conforma debido a la estrategia iintencional del director, investigador o moderador”. Les opinions o respostes recollides estaran representades en unes taules³² i serviran per poder conèixer i interpretar l'essència del funcionament dels tallers a Les Pinediques. L'anàlisi del contingut es farà a partir de les categoritzacions següents: Imatge d'infant, rol del mestre, tallers a l'escola, inquietuds i dubtes i treball d'equip.

5. Escenari / context

En aquest apartat es detallarà com és l'escola on es durà a terme l'estudi. Es concretarà la seva identitat, la història del centre, el treball en tallers, l'aprenentatge i funcionament.

5.1 L'escola Les Pinediques

L'escola Les Pinediques està ubicada a Taradell, comarca d'Osona. Consta de dos

edificis, un d'Educació Infantil i l'altre d'Educació Primària. És una escola de titularitat pública de doble línia. Es defineix com una escola oberta en la introducció d'innovacions pedagògiques (tallers, racons, grups flexibles) i en la utilització de les noves tecnologies.

Dins un enfocament constructivista, el cicle d'Educació Infantil ha buscat la metodologia que s'adapta millor a la seva manera d'entendre l'educació, entenent a l'infant com a eix central i protagonista del seu aprenentatge.

³² Veure annexa: taules grup de discussió, p.80

Els racons de joc simbòlic i els tallers formen gran part de la seva organització. Cada matí, excepte el dimecres, es barregen infants de P3, P4 i P5 en els diferents tallers de:

- Taller de les miques. (gra, peces petites)
- Taller del material petit. (petits electrodomèstics, cargols, imants, etc.)
- Taller del material gran.
- Taller del material natural.
- Taller de l'entorn.
- Taller de pastar fang o pasta de paper.
- Taller de llums i ombres de colors.
- Taller de l'aigua.

A la tarda es realitzen les matèries més específiques o instrumentals com ara la música, la psicomotricitat, l'anglès, llenguatge matemàtic, grups de lectura, etc. També es duen a terme racons de joc simbòlic (en alguna ocasió és fan en llengua estrangera).

Com es pot veure, els nens i les nenes passen gran part de l'horari lectiu als tallers on fan un aprenentatge integral des del punt de vista cognitiu, motriu, social, emocional i afectiu. Per tant, en els tallers es treballen continguts específics de les tres àrees del currículum del segon cicle de l'educació infantil: descoberta d'un mateix i dels altres, descoberta de l'entorn i comunicació i llenguatges.

5.2 Història de l'escola

Que el funcionament d'Educació Infantil de l'escola Les Pinediques es basi en tallers és fruit de tot un procés pedagògic que anat canviant a al llarg del temps.

L'any 1983 van començar a treballar per projectes. El projecte durava tot el curs escolar i partien dels interessos dels infants a partir de la interacció amb objectes i amb l'espai.

El curs 1997-1998 van iniciar una nova línia que malgrat seguir les estratègies i etapes metodològiques del treball per projectes es va centrar més en activitats d'expressió artística.

El 2007-2008 comencen a treballar per ambients mantenint alguns aspectes del treball per projectes, els tallers, els racons i el joc simbòlic. Grups d'infants heterogenis

i interseccionant edats (P-3, P4 i P5) experimenten i creen a partir de l'observació, la comparació i la reflexió en diferents espais que contenen uns materials específics.

I finalment, el curs 2013-2014, replantegen la identitat dels espais de l'escola amb la intenció que cada espai sigui educatiu i formi part d'una gran classe on tots els nens i nenes, i fins i tot els adults, puguin trobar diverses maneres d'aprenentatge. Aquesta nova organització són els tallers, on es pretén fer visible i accessible els materials, afavorir la contemporaneïtat de propostes treballant en grups reduïts, promoure la flexibilitat temporal i espacial amb la lliure circulació en les estones d'esbarjo, promoure diferents estratègies metodològiques que s'adaptin a les necessitats dels infants i augmentar la relació i la comunicació entre la família i l'escola a través de la documentació.

5.3 Els tallers a Les Pinediques

Aquest és el primer any que gran part del funcionament de l'escola es basa en els tallers, les classes s'han convertit en taller on els espais i els materials s'adapten, hi ha espais comuns a totes les aules: un lloc de trobada, una tarima on fer construccions, un ordinador i petits racons on els infants poden anar-hi a escriure, dibuixar o jugar amb jocs de taula.

Cada matí els infants es troben a la seva aula amb la seva tutora o tutor de referència, s'inicia el dia amb un moment de trobada amb tot el grup i a tres quarts de deu els infants se'n van al taller que els pertoca on els espera un adult i un grup diferent d'infants. Allà observen, experimenten, exploren, es generen preguntes i busquen respostes, es fan hipòtesis adquirint un pensament científic que els servirà per entendre el món que els envolta.

Els mestres observen l'activitat dels infants i copsen els seus interessos per generar noves propostes que els faran avançar en el seu aprenentatge. El dia a dia al taller ajuda ha adquirir un aprenentatge global i significatiu, la quotidianitat forma part del projecte de la vida on hi aniran sorgint petits projectes que els ajudaran a fer-se grans, assumint diferents rols i responsabilitats i adquirint autonomia.

La flexibilitat horària i espacial també és una característica en l'organització de l'escola. No hi ha uns horaris molt marcats, si un infant té interès en allò que està fent i

no vol anar al pati té la llibertat de quedar-se al taller, i al contrari, si un infant vol anar al pati hi pot anar sempre que vulgui mentre hi hagi un adult.

Els grups heterogenis aporten diversos avantatges en els aprenentatges dels infants. El funcionament per tallers fa que cada infant pugui compartir el seu coneixement amb infants de diferents edats, gènere i nivell. Uns aprenen dels altres, els grans molt sovint fan de model als petits, tot i això en algunes ocasions són els petits que ajuden als grans. Tots tenen diferents necessitats i interessos, l'adult ha de saber gestionar l'aula per complaure'ls a tots i fer-los progressar en el seu aprenentatge.

5.4 Un aprenentatge global

L'aprenentatge en els tallers a Les Pinediques és global, tal i com diu el Currículum de segon cicle de l'Educació Infantil: “una finalitat dels centres ha de ser: contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu, creant uns espais d'aprenentatge globalitzats, establint relacions entre els continguts de les diferents àrees.”³³, per tant la feina del/la mestre/a és relacionar l'interès dels nens i nenes amb activitats que aportin nous aprenentatges. Cal proporcionar materials i experiències riques que ajudin a desenvolupar capacitats als infants perquè puguin ser ciutadans del món. Els tallers proporcionen un context idoni on els infants desenvolupen les diferents capacitats que contempla el currículum en les diferents àrees i que els ajudaran a créixer.

Descoberta d'un mateix i dels altres

Tal i com esmenta el currículum escolar: “Els infants s'inicien i avancen en la descoberta d'un mateix a partir de les relacions que estableixen amb els altres”³⁴. En els tallers s'estableixen relacions amb nens i nenes de diferent edat (P-3,P-4, P-5), els petits aprenen dels grans i els grans dels petits. Els grups reduïts ajuden a l'infant a tenir el sentit de pertinença dins un grup, a interaccionar amb infants de diferent edat i a tractar-los amb respecte. Cada idea, cada descobriment que sorgeix en un taller per part d'un infant és tractat amb respecte i admiració per tots els companys, per tant es fomenten valors que ajuden a augmentar l'autoestima i l'autoconcepte. En els tallers

³³ Currículum del segon cicle d'Educació infantil- Decret 181/2008 DOGC núm. 5216. P. 2.

³⁴ Veure currículum del segon cicle d'Educació Infantil- Decret 181/2008 DOGC núm. 5216. P.2

també es fonamenta l'autonomia, és l'infant qui amb ajuda de la mestra va construint el seu aprenentatge, aporta els seus coneixements a partir de les seves vivències i els relaciona amb els que va adquirint en el taller, d'aquesta manera va progressant. El taller fa un infant actiu (investiga, crea, explora, resolt problemes, etc.) ajudant-lo a desenvolupar unes capacitats que li serviran per adaptar-se com a membre d'una societat.

Descoberta de l'entorn

A cada taller sorgeixen noves idees, cada descobriment dóna una oportunitat al nen i a la nena a entendre una mica més el món que l'envolta. Des del taller més específic sobre l'entorn (l'hort) passant per tots els altres, l'infant haurà d'aplicar conceptes matemàtics quantificant, mesurant, comprovant, realitzant hipòtesis, buscant respostes a les seves preguntes ja que de cada taller en sorgeixen idees que al final acaben desplegant petits projectes. Per tant, portaran a la pràctica aprenentatges relacionats amb continguts matemàtics i de medi d'una manera significativa, és així com el nen i la nena apreciarà la utilitat del què està aprenent. El què s'intenta en els tallers és aproximar situacions de la vida quotidiana amb els continguts escolars i donar el màxim d'oportunitats als infants perquè puguin aprendre.

Comunicació i llenguatges

Cada Taller apropa l'infant i l'adult d'una manera afectiva, la possibilitat de treballar amb grups reduïts ajuda a estrènyer aquesta relació. Es genera un ambient favorable perquè es pugui establir una comunicació directa i afectiva entre petits i adults. Aquesta comunicació que en moltes ocasions és oral s'inicia amb les converses que es donen abans de començar i acabar els tallers. Els infants tenen l'oportunitat d'expressar oralment les seves idees a tots els companys del grup. Malgrat que el llenguatge oral domina en els tallers també es dóna oportunitat als infants perquè s'expressin amb altres llenguatges com l'escrit, el plàstic, el musical, el corporal i el matemàtic. L'interès dels infants pel llenguatge escrit es veu complert per exemple en unes llibretes de descoberta que tenen els nens de P-5 on descriuen, amb l'ajuda de l'adult i en algunes ocasions per companys més petits, el què han fet al taller. En els tallers els infants s'inicien en el procés de la lectura i l'escriptura que culminarà al cicle inicial. Hi ha tallers on poden expressar-se d'altres formes.

5.5 La documentació

L'avaluació del taller i dels infants es basa en l'observació i la documentació pedagògica, els mestres documenten les propostes que sorgeixen a cada taller i les posen en comú amb tots els companys d'equip. D'aquest treball s'avalua el taller en general i també als infants. És a través d'aquesta documentació pedagògica que es veu l'aprenentatge, es sotmet a la reflexió, al qüestionament. Aquesta documentació es fa visible no només als mestres sinó també als infants i a les seves famílies. Tal com diu Carlina Rinaldi: "La finalitat de la documentació es centre en entendre com s'aprèn i com es crea nou coneixement i no tant a mesurar si els infants han assolit un nivell o objectiu educatiu predeterminat."³⁵

Del taller es valora: l'organització general de l'aula (espais, ambient que s'hi genera...) la continuïtat del treball (reflexió sobre la durada de les sessions, el treball amb el grup d'infants) els materials, els espais, els punts forts i febles, les propostes que han sorgit i el què els infants han après. Dels infants s'avalua, per una banda, la seva actitud dins el taller: si participa, si està motivat, si aporta idees, si sap resoldre els petits conflictes que es poden generar en l'experimentació o en la creació de petits projectes, etc.. Per altra banda també s'avalua l'infant a partir dels continguts més acadèmics: lectoescriptura, matemàtics, expressius, científics, etc.

6. Recollida de dades

6.1 Observació/Intervenció

L'observació ha donat peu a la intervenció, a continuació es mostra una documentació sobre un petit projecte que neix en el taller de l'aigua on es va intervenir.

³⁵ RINALDI, Carlina. "Aprender sense currículum". *Infància a Europa*, 2005, núm. 9, p. 21.

EL TALLER DE L'AIGUA

L'AMBIENT DE LA CLASSE LILA

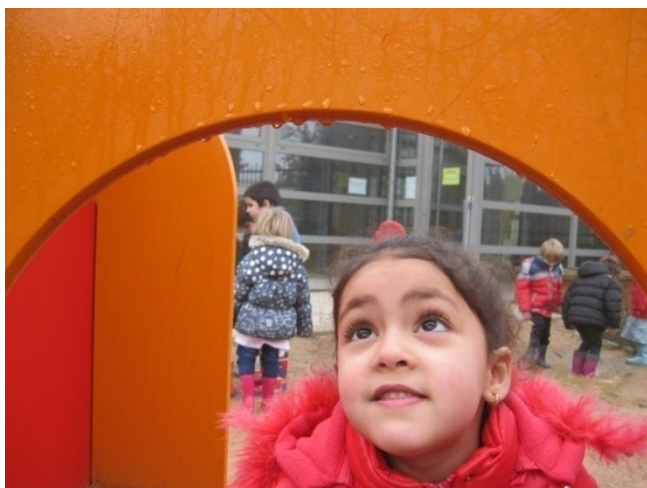
Al Taller de l'aigua, els nens i nenes viuen diferents experiències relacionades amb l'aigua. Convivint amb infants de diferents edats sorgeixen noves relacions i nous aprenentatges.

L'espai i els materials estan escollits perquè puguin facilitar resposta a les múltiples preguntes que poden anar sorgint durant l'exploració d'un element tant provocador pels nens i nenes com és l'aigua.

Observar, explorar, experimentar formarà part del pensament científic dels petitons. Les petites descobertes i els petits dubtes es compartiran amb il·lusió, les teories intuïtives seran qüestionades i posades a prova.

Jugant amb l'aigua els infants estableixen un diàleg amb un element que es comporta de diverses maneres segons les circumstàncies.

Entendre el món que ens envolta és el sentit de l'aprenentatge, dur-lo a terme d'una manera significativa és aprofitar en tot moment les oportunitats que ens ofereix l'entorn. És per aquesta raó que les propostes del taller van més enllà de la classe, sortir a fora a jugar amb els bassals que ens ha deixat la pluja fa que l'aprenentatge formi part de la quotidianitat i que cada proposta sigui viscuda amb emoció. Dins de cada aprenentatge hi ha una emoció amagada.

Els adults escoltem i observem la mirada de sorpresa dels infants i les ganes que tenen per entendre les coses que ja coneixen i les que encara no. Compartim les descobertes amb la mateixa emoció, intentem posar a prova les seves teories intuïtives convidant-los a l'experimentació i a la

comprovació amb la finalitat de fer-los progressar en els seus aprenentatges.

Durant l'aprenentatge en els tallers, els infants van adquirint diferents responsabilitats que els ajudaran a fer-se grans. Compartir, escoltar, assumir petits reptes i desenganys, expressar, tolerar i ajudar seran actituds que comporta la convivència en el taller.

DEL 30 DE GENER AL 21 DE FEBRER

Amb en HAMZA, l'ARLET, la JANA, el ROGER i l'AINA de P3, l'OT, la BRUNA, el MARC, la JÚLIA i el POL de P4, el JORDI, l'ILYASS, l'IMAN, la BARUK i la XÈNIA de P5.

Són moltes les converses al voltant de l'espai de trobada que ens han servit per iniciar o per tancar les sessions. Recordar, escoltar, explicar, expressar... És a partir de les converses que comença l'activitat del dia.

La primera conversa del primer dia de taller ens ajuda a conèixer-nos una mica millor. Durant la conversació parlem de l'aigua i comença a perfilar-se la idea d'un petit projecte.

- *A casa meu, al despatx hi ha uns tubs per fer un lavabo (Pol)*
- *Per què hi ha tubs al lavabo? Ho sabeu? (Marta)*
- *Perquè marxi l'aigua (Baruk)*
- *On va el tub del lavabo? (Marta)*
- *A sota perquè marxi l'aigua. (Pol)*

Amb l'observació, l'experimentació i el joc durant les sessions següents sorgeixen noves idees i nous fets significatius que donaran pas a noves propostes. El pati és una gran font de recursos i d'inspiració que aprofitem les mestres per generar noves propostes i fer qüestionar als infants les seves teories.

Els nens i les nenes aprenen a entendre el món que els envolta a partir de noves propostes que les mestres fem per ajudar a comprendre'n el procés. Algunes comencen al pati i acaben a dins el taller.

De les primeres estades al pati sorgeix una altra idea que relacionaré amb el projecte (que proposaré) i que s'ampliarà a dins el taller.

- *L'aigua camina i fa caminar!*

- *Podem fer rius!*

- *Podem canalitzar l'aigua amb un tub.*

Parteixo de la idea que aprenem allò que fem, vivim i gaudim; només d'aquesta manera aconseguirem un aprenentatge significatiu i efectiu. És per aquesta raó que proposo als nens i nenes del taller anar al pati a fer rius amb els bassals. Aquesta proposta servirà per introduir als infants el *projecte*, ajudant-los a relacionar un aprenentatge amb un altre. Cada proposta dóna peu a la següent.

Comencen jugant amb l'aigua dels bassals...

De seguida s'adonen que podem connectar un bassal amb un altre.

Comencen les canalitzacions.

Transvasen aigua d'un bassal a un altre...

Finalment aquest és el resultat...

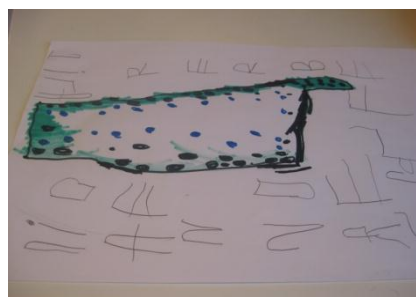

Connecten el bassal gran amb el mitjà i el mitjà amb el petit.

Canalitzen l'aigua d'un bassal per fer-la anar on volen.

Proposo dibuixar els rius que han fet a fora el pati.

Al final d'aquesta sessió els nens i nenes han après diferents conceptes a partir d'un aprenentatge actiu:

- ✓ *Si vols que l'aigua vagi on tu vols has de fer rius, per tant si vols dominar l'aigua cal canalitzar-la.*
- ✓ *Perquè l'aigua corri sola fa falta que hi hagi pendent.*
- ✓ *Puc tancar l'aigua perquè no passi i obrir-la perquè passi.*
- ✓ *Puc passar aigua d'un bassal a un altre si faig un riu que faci pendent avall.*

I perquè no fer rius dins el taller?

Les mestres proposem als infants fer rius a dins el taller.

Amb l'observació i la manipulació dels rius, sorgeixen diferents conceptes que s'aniran aprofundint en el curs de les sessions: flotabilitat, relliscar, força de l'aire i de l'aigua...

Els nens i nenes demanen tornar a sortir al pati a jugar amb els bassals, però aquests dies no ha plogut i no n'hi ha. Aquest és el moment adequat per presentar la meua proposta als infants. Després de treballar i observar molt durant les sessions i recollir les diferents idees que han sorgit s'ha anat perfilant el projecte.

Convido els infants que han estat més interessats amb els rius i les canalitzacions a muntar un circuit d'aigua al pati per poder-hi jugar els dies que no hi hagi bassals. Tots hi estan d'acord.

Comencem a planificar el circuit, com ho volem i què necessitem, sorgeixen algunes idees per part dels nens i les nenes.

- *Aigua*
- *Pots perquè no marxi l'aigua*
- *Tubs*
- *Semàfors*
- *Fer una creu*

Un cop ja tenim el material, primer experimentem a dins el taller.

Ja estem apunt per començar, la motivació i l'entusiasme s'apodera de tots, també dels adults.

Abans cal planificar-nos. Els presento una proposta de circuit i com que els sembla bé, tirem endavant el nostre projecte seguint el plànol que he dissenyat prèviament.

Primer cal interpretar-lo i posar-nos d'acord! Comença el muntatge.

Fent i desfent es fa l'aprenent!

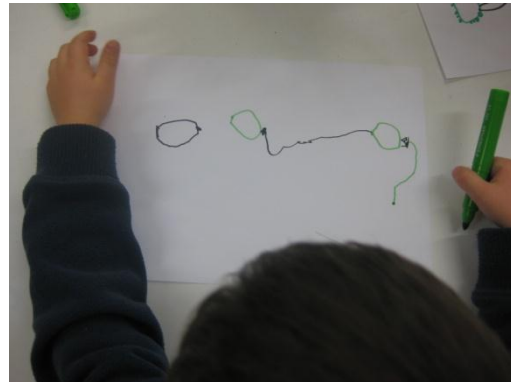
Solucionar els petits problemes que es van generant durant el muntatge és l'objectiu del nostre aprenentatge. Fer-se preguntes i trobar respostes provoca una mirada de sorpresa que sempre ens acompanya, sobretot quan aconseguim el què ens hem proposat!

El taller facilita diverses maneres d'expressar-se a partir de diferents llenguatges, cap predomina per sobre dels altres, cada infant escull el que li és més còmode per progressar en el seu aprenentatge.

Un cop ja tenim tot el circuit plantejat proposo observar-lo i dibuixar-lo. Sortim tots al pati, alguns infants el ressegueixen caminant, altres en tenen prou amb la mirada...

Dibuixen el circuit, cal fixar-nos-hi molt per fer-lo el màxim de real...

Aquestes són algunes de les seves obres...

Després de molts dies de treballar, el nostre projecte s'ha acabat, no ho hauríem aconseguit sense l'ajuda de molta gent, és per això que estem contents i agraïts, perquè sense ells no s'hauria pogut fer realitat!

Ara ens toca gaudir-lo!

6.2 Enquesta

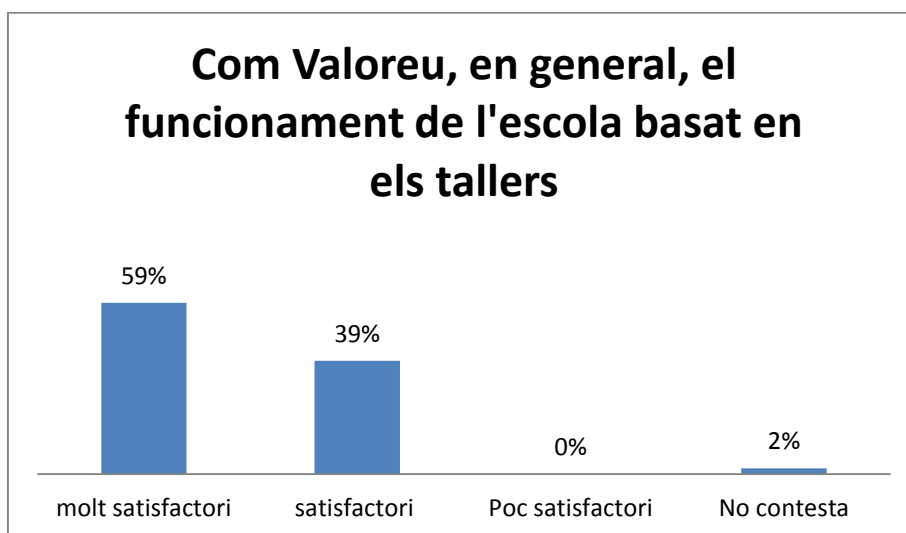
En aquest apartat es reflecteixen els resultats de l'enquesta a les famílies del parvulari de l'escola Les Pinediques amb l'objectiu de conèixer quina visió tenen dels tallers. L'enquesta s'ha donat a 106 famílies i l'han contestat 64, per tant hi ha hagut un índex de participació del 60,37 %. A P3 l'ha contestat un 61,53%, a P4 un 43,9% i a P5 un 61,53 %.³⁶

Els resultats es representen en les gràfiques següents:

³⁶ Consultar taules del buidatge general del parvulari i per cursos de l'enquesta a les famílies a l'annexa, p. 55

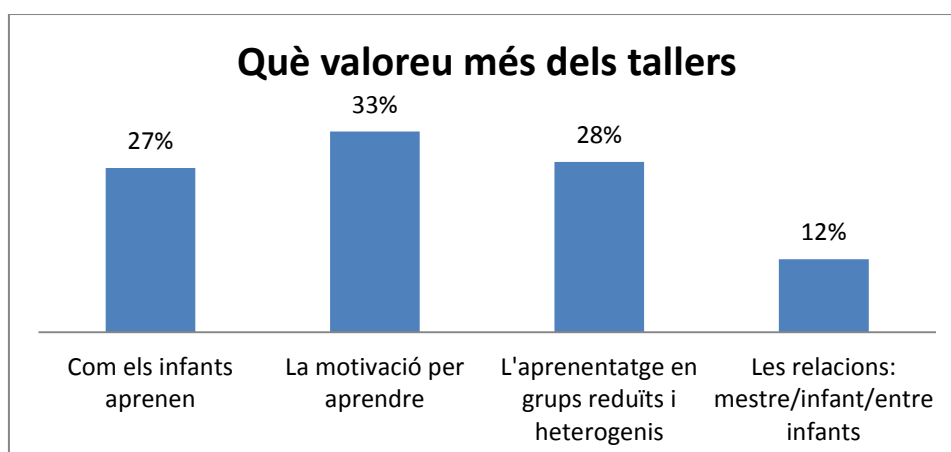
1. Resultats i anàlisi de la primera pregunta: com valoreu, en general, el funcionament de l'escola basat en els tallers?

Com es pot veure en els resultats quasi el 100 % de les famílies està satisfeta en el funcionament de l'escola basat en els tallers. Més de la meitat de famílies els valoren molt satisfactòriament.

2. Resultat i anàlisi de la segona pregunta: què valoreu més dels tallers?

El que més valoren les famílies dels tallers és la motivació que tenen els infants per aprendre. L'aprenentatge en grups reduïts i heterogenis és el segon aspecte més valorat seguit per la manera com els nens i nenes aprenen, alguns comentaris de les enquestes denoten que als pares i mares els agrada que els seus fills/es aprenguin jugant i experimentant, valoren un aprenentatge basat en la creativitat, la recerca, la reflexió, l'autonomia i la cooperació, els agrada que els infants siguin actius. Destaca el fet que malgrat ser uns éssers socials, són poques les famílies que valoren les relacions com un aspecte positiu dels tallers.

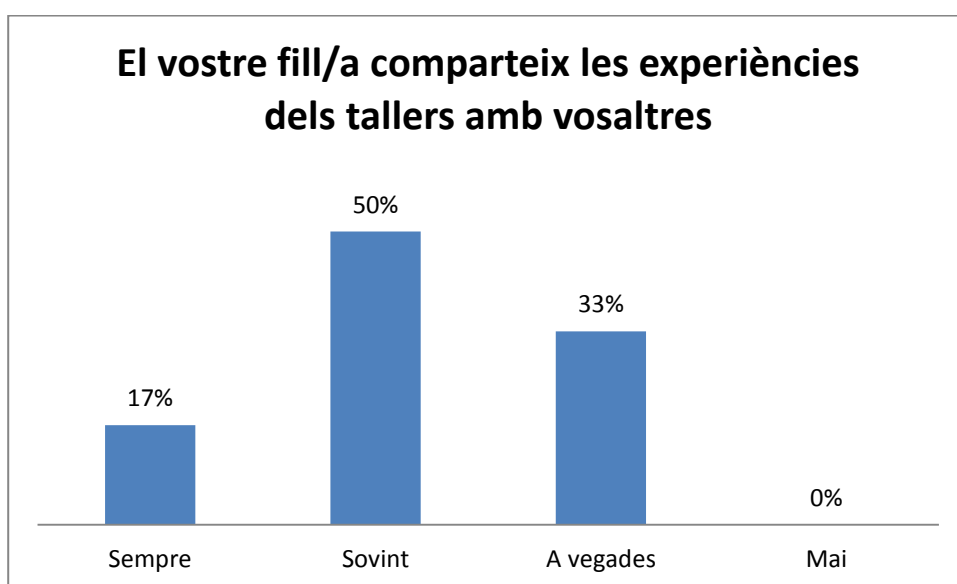
3. Resultat i anàlisi de la tercera pregunta: grau de satisfacció dels vostres fills/es en els tallers

El grau de satisfacció dels nens i nenes en els tallers, segons les seves famílies, és molt elevat, quasi al 100% els hi agrada fer tallers, només un 3 % es mostra indiferent.

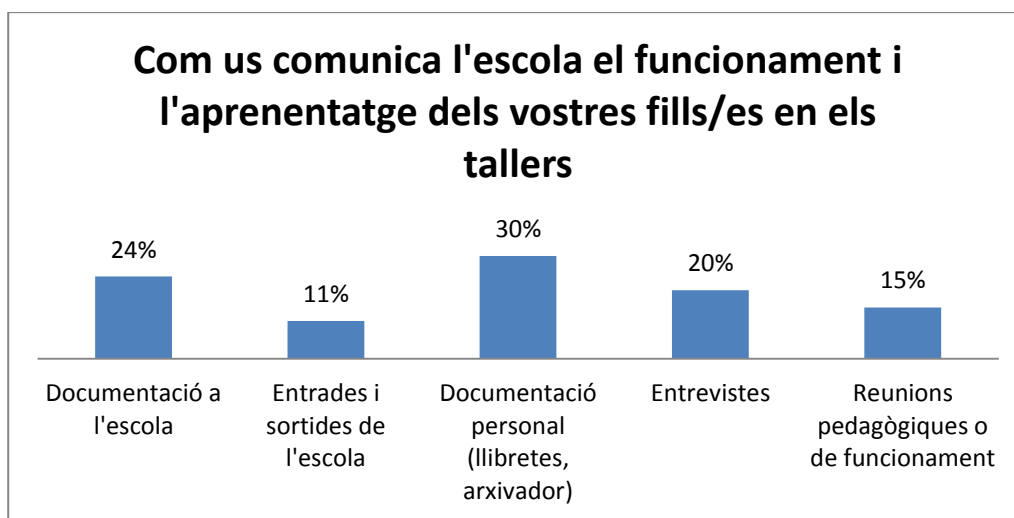
4. Resultat i anàlisi de la quarta pregunta: el vostre fill/a comparteix les experiències dels tallers amb vosaltres?

Com es pot veure en el resultat de l'enquesta, la meitat dels infants comparteix sovint les experiències dels tallers amb les famílies. Mentre que un 34% ho fa en ocasions un 16% les comparteix sempre.

5. Resultat i anàlisi de la cinquena pregunta: com us comunica l'escola el funcionament i l'aprenentatge dels vostres fills/es en els tallers?

La documentació personal de cada infant i la documentació que està a l'escola són el canal de comunicació més efectiu per conèixer el funcionament dels tallers, segons les famílies, tal i com es pot observar en els resultats de l'enquesta. Les entrevistes, les reunions i la comunicació a les entrades i sortides de l'escola també faciliten la comunicació tot i no ser tant valorades.

6. Resultat i anàlisi de la sisena pregunta: creieu que el funcionament per tallers al parvulari facilita la vostra participació i comunicació a l'escola?

El 70 % de famílies creuen que el funcionament del parvulari facilita la seva participació i comunicació amb l'escola. Aquestes dades són molt significatives ja que malgrat que el funcionament del parvulari és diferent al de la primària, la majoria de famílies valoren que els tallers faciliten la participació i la comunicació amb tota l'escola.

6.3 Grup de discussió

A continuació, en aquest apartat del treball es presenta la interpretació del buidatge de les dades obtingudes en el grup de discussió fet amb l'equip de mestres del parvulari de l'escola Les Pinediques.³⁷

GRUP DE DISCUSSIÓ EQUIP DE MESTRES D'EDUCACIÓ INFANTIL DE L'ESCOLA LES PINEDIQUES	
CATEGORIA	INTERPRETACIÓ DE LES RESPOSTES
Imatge d'infant	Diversitat d'infants, interessos i necessitats diferents.
	L'infant té unes vivències i experiències adquirides del seu entorn més proper.
	L'infant té ganes de conèixer, descobrir el món que l'envolta.
	Un infant capaç d'escollir, triar i de progressar. Un infant amb capacitat d'autonomia.
	Un infant comunicador, expressiu i participatiu. Un infant que creix i va adquirint coneixements
Rol del mestre/a	El mestre/a ha d'educar a partir de la diversitat i acompanyar als infants en el seu aprenentatge
	El mestre/a ha de preparar un context idoni perquè els nens i nenes puguin aprendre.
	El mestre/a ha d'escoltar als infants.
	L'adult no sempre ha de dirigir, sinó que ha de preparar contextos on l'infant pugui ser autònom.
	L'adult ha de controlar que tot funcioni, però sense intervenir d'una manera invasora.
	L'adult ha de tenir cura dels espais, ha de cuidar l'ordre i la bellesa, uns espais que comportin un ambient de benestar a totes les persones que hi conviuen.
	L'adult ha de documentar i donar diferents significats a aquesta documentació: documentar per reflexionar, compartir i avaluar.
	El mestre/a avalua als infants a través de l'observació i la documentació.
Els tallers a l'escola	Aporten respecte i educació oferint diferents maneres d'aprendre a partir dels diferents llenguatges.
	Valoren la capacitat de decisió de l'infant, partint dels seus interessos i necessitats.
	Aporten flexibilitat horària i espacial.
	Respecten el ritme d'aprenentatge dels infants.
	Els infants aprenen sense adonar-se'n. S'ho passen bé, juguen, experimenten...
	Eduquen respectant la diversitat, incloent a tots els infants mitjançant la contemporaneïtat de propostes.
	Aporten un aprenentatge globalitzat.

³⁷ Veure taules completes amb les respostes directes i la seva interpretació de les dades obtingudes en el grup de discussió a l'annexa, p.80

Inquietuds/dubtes	Educar amb valors: Respecte als altres, als espais i als materials.
	Interrogants, plantejaments per voler actuar en coherència amb els ideals. Replantejar-se el sistema, reflexionar, qüestionar per compaginar i encaixar entre dos sistemes de funcionament diferent, el parvulari i la primària.
Treball en equip	Necessitat de compartir les experiències amb els companys.
	Idea general compartida de com creuen que ha de ser el funcionament del parvulari.
	Treball de cicle a nivell organitzatiu.

7. Interpretació de les dades obtingudes a partir de l'observació participant, les enquestes i el grup de discussió.

Amb la interpretació de les dades obtingudes d'aquests tres instruments d'investigació es pot fer una idea del funcionament dels tallers en el parvulari de l'escola Les Pinediques de Taradell.

A partir de la l'observació directa i la intervenció recollida en el diari de camp i la documentació presentada es pot veure com és el dia a dia en els tallers del parvulari.

Les enquestes, que han contestat més de la meitat de les famílies, han facilitat una visió més ampla d'investigació, analitzant l'opinió de les famílies sobre el funcionament dels tallers.

En general, com es reflecteix en els resultats de les enquestes, les famílies valoren positivament els tallers, la motivació, l'aprenentatge en grups reduïts i heterogenis, la manera de com els nens aprenen, són els aspectes més valorats per les famílies. La documentació, tant a nivell individual com la que es pot trobar al parvulari, ajuda a establir una comunicació entre les famílies i el parvulari, els pares obtenen un retorn del què fan els seus fills mitjançant aquesta documentació. Els tallers també faciliten la participació dels pares i mares en el parvulari, aquest funcionament desperta la curiositat de moltes famílies i estableix un diàleg directe per conèixer l'aprenentatge del seu fill/a.

Quasi el 100% de les famílies creu que als seus fills els agrada fer tallers, sovint comparteixen les experiències amb ells. Quan un infant és capaç d'explicar allò que ha fet és perquè ha participat activament construint el seu aprenentatge.

Conèixer el pensament pedagògic de l'equip de mestres del parvulari justifica el funcionament dels tallers. Partint del nen/a com a centre i visualitzant més d'una imatge d'infant els mestres eduquen i acompanyen els nens i nenes en el seu aprenentatge, un infant capaç, autònom, amb interessos i necessitats, inquiet i amb ganes de descobrir i entendre el món que l'envolta. Malgrat tenir dubtes i inquietuds els mestres coneixen molt bé la seva tasca, tot i que pensen que encara els falta molt per aprendre. Preparar espais idonis en aprenentatge, satisfer les necessitats i interessos dels infants, educar en valors, crear un ambient de benestar on l'infant pugui progressar són aspectes valorats per tot l'equip de mestres. Un equip que treballa conjuntament intentant buscar respostes als seus interrogants i que té la necessitat de compartir i reflexionar sobre allò que està fent.

8. Conclusió final

Un cop realitzat tot el treball d'investigació sobre l'estudi de cas s'ha arribat a les següents conclusions sobre l'aprenentatge en els tallers, més concretament en els tallers del parvulari de l'escola Les Pinediques.

Malgrat tenir una identitat pròpia, són moltes les idees pedagògiques que fonamenten els tallers del parvulari de Les Pinediques coincidents amb les idees de l'Escola Nova i amb les escoles de Reggio Emilia. Es pot trobar similitud amb les idees que defensen diferents autors referents com John Dewey, Willian Heart Kilpatrick, Célestin Freinet, Lev Vigotski, Jean Piaget, entre altres, i autors més contemporanis com Loris Malaguzzi, Alfredo Hoyuelos, Beatriz Trueba, etc. Idees basades en la importància de l'ambient, l'aprenentatge sense llibres i la utilització dels recursos de la zona com a instrument de formació, idees que com s'ha pogut veure també formen part del pensament pedagògic de l'equip de mestres i que valoren positivament les famílies.

Són moltes les inquietuds de l'equip de mestres del parvulari, un parvulari que prové de tot un procés d'evolució, des del treball per projectes, per ambients o per racons fins els tallers. Aquest és el primer any de la implantació dels tallers a l'escola i com a tal genera algunes controvèrsies positives, això vol dir que és un parvulari viu, amb ganes de fer les coses ben fetes i de millorar. Els tallers ocupen la major part dels matins, les aules s'han transformat en tallers i s'han transformat en espais comuns per dur a terme un aprenentatge global. A les tardes, en canvi, es fa un treball més dirigit, organitzat i acadèmic però no menys pedagògic. Aquesta dualitat genera interrogants als propis mestres però al mateix temps els serveix per treballar uns continguts més instrumentals que seran continuats a la Primària.

A més, els tallers respecten el ritme d'aprenentatge de cada nen i nena, respecten els seus interessos oferint la contemporaneïtat de propostes i la flexibilitat temporal i espacial, l'infant és mou amb llibertat dins un ambient de benestar controlat indirectament i no d'una manera invasora per l'equip de mestres. Els tallers fonamenten una escola acollidora, amable, tal i com defineix Malaguzzi, on cada infant troba el seu espai d'aprenentatge. Els espais són pensats acuradament, es valora la bellesa com a signe de respecte envers els espais i els materials.

L'aprenentatge en els tallers parteix de l'experiència, tal i com diuen els mestres *els infants aprenen fent*. Cada experiència formarà part de la següent, observar, escoltar, experimentar, jugar, crear, expressar i comunicar són capacitats que els infants desenvolupen en els tallers i que moltes famílies valoren positivament. Un aprenentatge global i ple de relacions on l'infant és el centre, un infant inquiet, actiu, amb ganes d'aprendre, amb interessos i necessitats, un infant que s'està construint, es fa preguntes i busca respostes mitjançant els diferents llenguatges que faciliten els tallers, llenguatge oral, escrit, artístic, científic, etc. cap predomina per sobre dels altres. Tal i com diuen els mestres, els tallers proporcionen *diferents maneres de ser i de comportar-se*.

Es té en compte, que som éssers socials i com a tal ens eduquem per viure i convida amb altres subjectes. El taller facilita una vida col·lectiva amb infants de diferents edats, fonamentant el sentit de pertinença dins un grup, la cooperació i les relacions entre adults i entre iguals, però al mateix temps també respectant el dret a ser únic, a escollir a partir dels interessos afavorint l'autonomia. Com molt bé diuen les

mestres vam veure la necessitat de que no sempre programem les coses els grans, que siguin ells que triïn.

En els tallers, l'adult és el responsable del funcionament del taller, ha d'educar a partir de la diversitat i acompanyar als infants en el seu aprenentatge. L'escolta és una capacitat que ajudarà al mestre a copsar la diversitat d'interessos dels infants i a preparar un context idoni, ric en aprenentatge, que ajudarà a fer progressar als nens i nenes. Amb aquesta escolta aniran sorgint les diferents propostes, en l'aprenentatge del taller hi ha de tenir cabuda la espontaneïtat, la improvisació coherent per poder-se adaptar als interessos dels infants, poder aprofitar els recursos momentanis que pot oferir l'entorn i que genera un cert interès als infants com pot ser un dia de pluja, una notícia, un fet important, etc. És per això que cada taller s'encamina adaptant-se als interessos i necessitats dels nens i nenes i per tant no hi ha cap taller on s'hi repeteixen les mateixes propostes.

Tal i com diuen les famílies els tallers motiven als infants. Aprendre experimentant, creant, jugant, *aprendre sense adornar-te que estàs aprenent*, així ho defineix l'equip de mestres, són aspectes que formen part de l'aprenentatge dels tallers. Uns tallers on l'adult ha de preveure que tot funcioni sense intervenir d'una manera invasora, ha de saber desvetllar la curiositat dels infants i les ganes de fer-se preguntes i buscar respostes. Ha de respectar el ritme d'aprenentatge de cada infant i adaptar-se al seu nivell per fer-lo progressar.

La documentació és una part essencial del funcionament dels tallers. Una documentació que té diferents significats, documentar per reflexionar sobre el què s'està fent en els tallers ajuda a tenir una visió més amplia del taller, sense aquesta documentació possiblement no hi hauria reflexió. Documentar per deixar constància, per recordar, per reviuir les experiències amb els infants, per avaluar com els nens i nenes aprenen, per comunicar, per expressar uns valors, una imatge d'infant, un aprenentatge. Documentar per explicar a les famílies com els seus fills aprenen en els tallers, els pares i mares ho valoren molt positivament ja que creuen que és la manera més efectiva de conèixer què fan els nens i nenes en els tallers.

Un funcionament com aquest demana un bon treball d'equip, un gran esforç per part de tot l'equip de mestres. Malgrat les diferents particularitats de cadascú, comparteixen molts conceptes pedagògics, inquietuds, defensen una escola oberta,

amable, qüestionable, on les famílies puguin compartir i enriquir l'aprenentatge dels seus fills/es. En els resultats de l'enquesta realitzada en la investigació es pot veure com quasi tres quartes parts dels pares i mares del parvulari creu que els tallers propicien la seva participació a l'escola, més concretament en el parvulari.

No voldria acabar sense remarcar la semblança d'alguns aspectes amb les escoles de Reggio Emilia i el seu propulsor Malaguzzi. Els tallers del parvulari de Les Pinediques trenquen amb la rutina de la pedagogia tradicional, sempre hi sorgeixen interessos nous que desvetllen la sorpresa a grans i petits. Es fonamenta l'estètica, no només com a signe de bellesa sinó per aprofundir en lo quotidià, es té cura dels espais, dels materials amb la finalitat de que tots els que hi conviuen es facin el lloc seu. Els tallers ofereixen diversitat de propostes, donen oportunitats creatives on cada llenguatge rep la importància que té sense predominar per sobre dels altres. En els tallers els grans aprenen dels petits i els petits dels grans, es dóna importància a l'ambient, un ambient de benestar i de relacions on es comparteixen experiències i vivències, on s'eduquen els infants perquè siguin feliços i capaços de desenvolupar-se en el món que els envolta, fent-los brillar.

9. Valoració personal del treball de recerca

Aquest treball de recerca ha permès aprofundir en els tallers d'una manera general, i dic general perquè el tema escollit és molt complexa i per tant l'anàlisi podria ser molt més profund i extens. És per aquesta raó que es pot considerar que aquest estudi pot ser el primer pas d'un treball d'investigació sobre els tallers integrals a l'Educació Infantil.

La fonamentació teòrica ha abocat conceptes pedagògics que molts s'han corroborat en la part més pràctica de la investigació. Bona part d'aquest apartat teòric es fonamenta en idees basades en la filosofia de l'educació, haver d'acotar aquesta part en un nombre de pàgines concret ha estat una limitació per poder aprofundir molt més en les bases dels tallers educatius, malgrat això aquest treball pretén fer un recorregut transversal en el funcionament dels tallers.

La part pràctica complementa la investigació ajudant a relacionar la teoria amb la pràctica. Poder investigar sobre el terreny permet aprofundir d'una manera més real i de més a prop el tema investigat. Durant la investigació pràctica també s'han generat una sèrie de limitacions, una és la meua manca d'experiència en treballs de tipologia investigadora. Malgrat que les enquestes han ajudat a conèixer l'opinió de les famílies, l'enquesta tancada podria haver donat pas a una enquesta més oberta, d'aquesta manera s'hauria aprofundit molt més en la visió dels pares i mares, però la manca de temps i la por perquè les famílies no la responguessin ha conduït a una enquesta tancada. En el grup de discussió s'havien plantejat alguns temes a parlar que durant la seva realització es van tractar lleugerament, segurament convocant altra vegada als mestres per realitzar més sessions hauria permès recollir més informació.

Malgrat tot, valoro positivament l'experiència, crec que ha estat molt rica en aprenentatge. Amb el compliment dels objectius que m'havia proposat en aquesta recerca he pogut aprofundir en un funcionament pedagògic que des de feia temps m'atreia. Defenso la idea, com a mestra, que poder tenir la capacitat d'anàlisi és anar més enllà en la professió, conèixer els fonaments i relacionar idees, dóna identitat i solvència en el teu concepte d'educació, en el teu treball i en la teua manera d'actuar.

10. Referències bibliogràfiques

Bibliografia

- ARY, Donald [et al.] (1987). *Introducción a la investigación pedagógica*. México. Nueva Editorial Interamericana
- COLL, C [et al.] (2010). *El constructivismo en el aula*. Barcelona. Graó.
- DEWEY, John (1985). *Democràcia i Escola*. Vic: Eumo Editorial.
- DE PABLO, Paloma; TRUEBA Beatriz (1994). *Espacios y recursos para ti, para mí, para todos. Diseñar ambientes en educación Infantil*. Madrid: Escuela española.
- ESCORSA, Montserrat; ESTEVE, Esperança (1995). *Tallers integrals. Proposta metodològica a partir d'una organització d'espais*. Barcelona: Graó.
- FIGUERES, Carme; PUJOL, M. Antònia (1988). *Els racons de treball, una nova forma d'organitzar el treball personalitzat*. Vic: Eumo.
- GALARDINI, Anna Lia [et al.] (2012). *Documentar: afinar els ulls per captar moments*. Barcelona: Rosa Sensat.
- GIOVANNINI, Donatella. "Les activitats a l'escola bressol". *Infància*, 2004, núm.136.
- GONZÀLEZ-AGÀPITO, Josep (2001). *Ser infant abans d'ara*. Barcelona: Rosa Sensat.
- HOYUELOS, Alfredo. "Loris Malaguzzi, somiar la bellesa d'allò que és insòlit" *Infància*, 2004, 138, p.5
- —(2006). *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Barcelona: Ediciones Octaedro.
- —(2012). "Les imatges fotogràfiques com a documentació narrativa". *Infància*, 2012, núm. 188, p. 7.
- GINSBURG, Kenneth R; Altres. "La importància del joc". *Infància*, 2007, núm. 158, p. 36.
- INFÀNCIA. "Conversa amb Mara Davoli, atelierista. *Infància*, 2008, núm.162, p. 32.
- KILPATRICK, W.H; BREED, F.S.; HORNE, H.H; ADLER, M.J. (1967). *Filosofía de la educación*. Buenos Aires: Editorial Losada.

- LURIA, Aleksandr (1979) *.Psicología y pedagogía /Luria Leontiev, Vigotsky*. Madrid: Akal.
- MARINA, José Antonio (2011). *El cerebro infantil la gran oportunidad*. Barcelona: Editorial Ariel.
- PALANDRI, Angela. “Un día en el taller del Area Blu”. *Cuadernos de pedagogía*, 2010, núm 397, p.68.
- QUINTO, Battista (2005). *Los talleres en educación infantil. Espacios de crecimiento*. Barcelona: Graó.
- QUINTANAL, José [et al] (2012). *Fundamentos básicos de metodología de investigación educativa*. Madrid. Editorial CCS
- RINALDI, Carlina. “Aprender sense currículum”. *Infància a Europa*,2005, núm. 9, p. 21.
- SELLARÈS, Rosa. “L’observació al servei d’una pràctica reflexiva i autònoma”. *Infància*, núm. 164, p. 5.
- TARDOS, Anna. “Les activitats dirigides”. *Infància*,2005, núm.147, p.15.
- TRUEBA MARCANO, Beatriz (1989).*Talleres integrales en educación infantil. Una propuesta de organización del escenario escolar*. Madrid: Ediciones de la Torre.
- VECCHI, Vea (2013). *Arte y creatividad en Reggio Emilia. El papel de los talleres y sus posibilidades en educación infantil*. Madrid: Morata.
- XTEC. *Currículum del segon cycle d’Educació Infantil-* Decret 181/2008 DOGC núm. 5216.

Webgrafia

- PIAGET, Jean (1972). *Psicología y pedagogía*. [en línea].Www.mxgo.net. [consulta: 16 de gener de 2014]. Disponible a <J Piaget, FF Buey - 1972 - mxgo.net>
- TORIO LOPÉZ, Susana (1997). *Talleres y Rincones en Educación Infantil: Su vigencia psicopedagógica hoy*. [en línea].[consulta: 20 de gener de 2014]. Disponible a < <http://waece.org/biblioteca/pdfs/d077.pdf>>
- OSORIO Rojas, Ricardo Arturo. (2005). *El cuestionario*. [en línea]. [consulta 14 d'abril de 2014]. Disponible a <<http://www.nodo50.org/sindpitagoras/Likert.htm> >